

mesnek tűnhet, nagyobb figyelemmel azonban világossá lesz: ez is költőnk. Olyan montázsokat állított ebben össze – Turgenyev, Lermontov, Gogol műveiből –, melyekben teljes vértetében szólalhat meg. Ugyanakkor finom költői játék is, hiszen a szerzőre – a *De én* megelőző lapjait olvasva legalábbis – kevésbé jellemzőek az olyan sorok, mint a *Kozák Lear* nyitánya („Télen-nyáron zöld posztóból készült kaftánt viselt, cserkeszszij / fogta át derekát, lábán zsírozott csizma; lassan és nehezen / lélegzett, mint a bika”).

A könyvet tíz vers zárja. Olyan „emlékező” írások ezek, melyek abban az értelemben, hogy asszociációra biztatnak, megoldóképletként is működhettek. A kóda tán legszebbikében, a *Szédület*ben például a következőképpen: „Nagy Csillával gurultunk le a dombról, / ő megmutatta, és én csináltam, / feküdtünk hanyatt a Gellért-hegy oldalában / – jó a szegények körhintája”. Igen, tesszem hozzá, s jó arra is emlékezni, hogy mindenkinek van egy Nagy Csillája.

S amint azt Nyilas Atilla „sugallja”, szerencsére ez fordítva is igaz, hiszen valakinek – hál’ Istennek – mi is azok vagyunk. Mert ez az egész így működik. És ettől.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(*Parnasszus, Budapest, 2003, 100 oldal, 980 Ft*)

SZENTJÁNOSI CSABA:

Vers a versben

Szentjánosi Csaba *Vers a versben* című kötetének borítóján ablak, melyen kitekintve Caspar David Friedrich vándorát láthatjuk a felhők tengere fölött, amint a meseszerű tájat fürkészi. Háttal áll, botjára támaszkodva. Szemlélődik, figyel; mintha arra várna, hogy utolérjük, s így nekünk is elmondhassa a mindenség csak általa kikémlelhető titkait. Azt, amit csak ő tud. Erre a nagy feladatra vállalkozik a kötet szerzője is, hogy egyéni életszemléletét, mentalitását feltárja a bizalmával megajándékozott olvasó előtt. „Órád mellé időmet leteszem” – ez nyílt felhívás, hogy megvizsgáljuk, mit szeretne adni. Szentjánosi nem mesterkélten, nem öncélúan, és nem is túlköltve használja a nyelv eszközeit arra, hogy megossza velünk világát; számos esetben pont ez az ösztönösség, a vers „csak úgy” megszületése teszi emberközelivé írásait. Az alkotást nem mint önmagáért való dolgot, hanem mint játékot éli meg. Játékot, ami néha bizony vérre megy.

Világa semmiképpen sem hétköznapi. A szerző messzire nyúl vissza: az ismeret szigetei közt uralkodó hatalmas tereket fantáziájával és szelíd racionalizálásával elfogadhatóvá, érthetővé tevő gyermeki lé-

lek mélységéig. Nem ért mindent, de érteni akar, és ebben legfontosabb segítője a képzelőerő és a humor.

A könyv ciklusai az élet egy-egy meghatározó szeletére összpontosítanak. Szó esik öndefiniálásról, az identitás meghatározásáról éppúgy, mint szerelemről és érzelmi intimitásról. A versek nyomán kibontakozó, sohasem volt világokba történő mitologikus utazásra, vagy a sejtelmekkel, talányokkal kiegészített emberek portrék, nagyon is emberszerű állatok bemutatására szolgáló vázlatok megjelenítése könnyed, de érezhetően súllyal bíró módon történik. Ezekben a versekben minden él, minden mozog. Minden felruházható személyiséggel és akarattal. Minden gondolkodik és minden játszik. Ez a folyamatos örvénylés teszi mégis stabilá és harmonikusá a versek alkotta egységet. Gyakoriak az abszurd, meghökkentő képzettársítások; ez a *Dinak-versek* ciklus hetedik darabjában csúcsozódik ki a legszebben és legmarkánsabban. „Szomorú nyár ez. / Az idén sem tanult meg / beszélni a fa. / Mérgező bűzöket ereszt / továbbra is / a hegy fára. / Börtön ez! / Megkéselték a kenyeret, / megpengézték a szakállam. / Börtön ez! / A szerelemtől / a rétre / virágokat hánytam.”

A hétköznapi dolgokon való meglepődés, a karikírozás, a gyermeki humorra jellemző nyelvi játékoság és ritmika erőteljes dominanciája teszi egyedivé ezeket az al-

kotásokat. A végső kérdésektől a halál tudatának feldolgozásáig, az érzelmi vívódásoktól a spontán örömig járják végig a maguk sajátos szemszögéből megfigyelt világot. Határozott hangon nyilatkoznak ki dolgokat, de csak azért, hogy a logikai fennakadás után csendben feloldódhasson a feszültség, a misztikum.

A kötet egyetlen fogyatkozása, hogy a játékos szemléletmód és a fókuszorientált megközelítés néhol konfliktusba kerül egy olyanfajta humorral, amit ez a tér nem képes elhordozni, ami nem tűnik teljesen spontánnak, s ez az eredeti ízű alkotások mellett sajnálatosnak mondható. „Hálóingedben / milyen ország színeit hordod / kedvesem? / Ha veszed melltartód / kosarába / ajándékom én is leteszem” (*Dinak-versek* 2.). Ez az összeférhetlenség, jelen esetben a gyermeki játékoság és az erotika sejtetése között, többször is kioltja a szerző alkotásainak erejét.

Szentjánosi verseiben éppúgy érezhető Romhányi szójátékainak kurtán frappáns, sajátos, meglepő humora, mint Edward Learnek, a nonszensz költészet nagymesterének cinikus, mégis megkapó, a valóságot inkább szeretetével lefegyverezni akaró, önmagáért való kedvesége, a maga teljesen sajátos világába oltva.

Gyermeki nyelven szólal meg, de hanyagság lenne azt gondolnunk, hogy számunkra nem tartogat meg-

lepetést a duplafenekű láda. Szentjánosi Csaba nekünk őrzött meg valamit a gyermeki gondolkodásból, érzékelésből.

CSEPREGI JÁNOS

(FISZ, Budapest, 2003, 78 oldal, 1200 Ft)

FRANZ KAFKA:

Az elkallódott fiú

„Kísérlet járja be” – Sas József és Engels Frigyes egyesített terminológiája szerint – na, azért nem Európát, de a hazai germanisztikai irodalomtudomány szelídnék bár nem, állónak annál inkább nevezhető vizét. Ez a kísérlet (vagy kísértet) ugyan nem mondhatja el magáról, hogy „új vizeken járna”, hiszen a magyarországi Kafka-értelmezés már a szakállas diszciplínák közé tartozik, mégis, az eddig (jobbára) más címen ismert regény módszeres filológiai alapokon nyugvó, modernizált fordításával előállni eleve teljesítmény és esemény.

Figyelemre méltó maga a prágai író életmű-sorozata is, egészében; a mostani kötet harmadik darabja ennek. Korábban kihozták már *A pert*, és kijöttek a *Novellák* is. Várható továbbá (vagy időközben talán meg is történt?) a levelek címzettenként tagolt köteteknek megjelenése, a naplók, töredékek és aforizmák sem ma-

radhatnak el, szó van *A kastély* újbóli közreadásáról is, az egész vállalkozást pedig egy Kafkáról szóló esszégyűjtemény zárja majd.

A kiadványsorozat egyik – ha nem a – legizgalmasabb pontjánál vagyunk most: Györfly Miklós *Az elkallódott fiú* címmel adja közre a korábban külföldön és itthon egyaránt *Amerikaként* futó szöveget. Kafkának ez a sorrendben első regénye idáig nálunk is a Max Brod-féle kiadás megfelelő kötetére alapozott átültetésben látott napvilágot több alkalommal, akárcsak a másik két román. Tudható, bár talán nem kellőképpen közismert, hogy az *Amerika* cím Brodtól, a baráttól és szöveggondozótól származik; ő adta ezt a címet a hagyatékban fennmaradt, töredékes kéziratnak. Valószínűleg azért, mert ez a viszonylag semleges cím, valamint az Amerikához mint az „ígéret földjéhez” vagy a „korlátlan lehetőségek hazájához” fűződő képzetek elősegíthették annak sugalmazását, hogy a regény hiányzó befejezése pozitív kicsengésű lett volna. Ez volt ugyanis Brod véleménye. Kafkával folytatott beszélgetéseire hivatkozva azt állította, hogy az „Oklahomai Természeti Színházról” szóló utolsó fejezetben a „derék fiúként” fungáló főhős, Karl Rossmann sorsa mintegy „paradicsomi varázslatra” egyszerűen jóra fordult volna. Ami korántsem bizonyos, hiszen Kafka végül is csak az elejét írta meg a fejezetnek, ráadásul naplójában ezt a munkáját